
Program za razvoj i podršku talentovanim učenicima 2020–2022.

Podgorica, decembar 2019. godine

Talentovani pojedinci u svakoj su ljudskoj zajednici heterogena grupa koja pokazuje visoke natprosječne opšte ili specifične sposobnosti. Društva koja žele da se razvijaju i modernizuju, stvaraju uslove i kreiraju pogodan ambijent u kojem se njeguju i razvijaju najtalentovaniji pojedinci. Razvijene zemlje svijeta prepoznaju talentovane učenike kao važan resurs za opšti napredak i koriste se njime da se pripreme za izazove savremenog društva. Iskustva tih zemalja ukazuju na različite pristupe u obrazovnim sistemima kada su u pitanju talentovani učenici.

Postoji veliki broj talenata, odnosno prirodnih predispozicija talentovanih učenika i mogu se podijeliti u dvije grupe:

- > *intelektualne* > u koje ubrajamo visoko razvijenu sposobnost rezonovanja i logičkog zaključivanja; uočavanje odnosa, zakonitosti; sposobnost povezivanja informacija; sposobnost rješavanja problema; intelektualnu radoznalost; razvijeno divergentno mišljenje, inventivnost; fluentnost ideja, maštovitost, razvijenu metakogniciju i odlično pamćenje;
- > *osobine ličnosti* – pod kojima se podrazumijeva razvijena unutrašnja motivacija; upornost i istrajnost; smisao za humor; naglašena emocionalna osjetljivost; preispitivanje pravila i autoriteta; sposobnost empatije; razvijena svijest o sebi. Ostaje pitanje kako na najbolji način obrazovni sistem može da utiče na njihov dalji razvoj.

Moguća područja u kojima treba otkrivati i identifikovati kreativnost jesu¹: izuzetne sposobnosti učenika kada je u pitanju učenje u generalnom smislu, liderstvo, nadarenost za nauku, matematičke sposobnosti, jezičke sposobnosti (jezička produkcija – pisanje i govor), umjetnosti (likovne, muzike...), gluma, komunikacija, planiranje, tehnologija, fizičkih sposobnosti (razni sportovi) i sl.

U kontekstu obaveza Crne Gore u okviru Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030. godine podrška talentovanim učenicima nije eksplicitno naznačena, ali se veza može naći u dijelu definisanja ljudskog kapitala kao kumulativnog znanja, vještina, vrijednosti, kvalitetnog ličnog odnosa i drugih resursa kojima određeno društvo raspolaže. Ekonomski razvoj se u značajnoj mjeri oslanja na ljudski kapital – znanje, vještine, kompetencije i lične karakteristike koje ljudima omogućuju da doprinesu sopstvenom i društvenom blagostanju, kao i blagostanju svojih država. Takođe je naglašeno da je u okviru Izveštaja o ljudskom kapitalu za 2015. godinu u XXI vijeku talenat, a ne kapital, ključni faktor koji povezuje inovacije, konkurentnost i ekonomski rast. Stoga ukoliko želimo da Crna Gora napreduje neophodno je i dalje veliku pažnju posvetiti unapređenju obrazovnog sistema, a u okviru koga posebno unaprijediti rad sa talentovanim učenicima.

Shodno opredeljenju da u narednom periodu ostvarimo bolje rezultate na PISA testiranju, a za šta nam je neophodno unapređenje obrazovne politike, od 2019. godine realizuje se Program za realizaciju preporuka za unapređenje obrazovne politike 2019-2021 na osnovu rezultati studije PISA 2015, koji funkcioniše kao svojevrsna strategija osnovnoškolskog obrazovanja. Umjesto integrisanja oblasti talenata u ovaj program opredijelili smo se za nezavisan dokument koji će omogućiti njihov dalji razvoj.

Razvoj talenata u budućem periodu treba da doprinese razvoju ljudskog kapitala tako da će se implementacijom ovog programa stvoriti adekvatne pretpostake za bolje sprovođenje politika koje se adresiraju sledećim sektorskim dokumentima: Programom podsticanja inovativnih start- up-ova 2019-2021 i Strategije za mlade 2017-2021.

¹ Otkriti nadarenost znači prepoznati nadarenog pojedinca, što bi bio zadatak nastavnika, a identifikovati ga znači utvrditi njegov identitet, tj. utvrditi skup osobina koje posjeduje, vrstu i stepen njegove nadarenosti (Koren, 1989).

Od sticanja samostalnosti Crna Gora učestvuje na PISA testiranju koje organizuje OECD. Posljedni ciklus testiranja je bio 2018. godine gdje je ostvarena 52. pozicija iz prioritetne oblasti testiranja. Unapređenje rada sa talentovanim učesnicima u narednim ciklusima testiranja treba da doprinese da se ostviri veći procenat učenika koji ostvare V i VI nivo postignuća na testu, što će dovesti boljeg pozicioniranja crnogorskog obrazovnog sistema.

Kako je i definisano Nacionalnom strategijom održivog razvoja jedan od strateških ciljeva koji imaju prioritetan značaj u oblasti ljudskog kapitala jeste obezbjeđivanje inkluzivnog i kvalitetnog obrazovanja. Upravo ispunjenjem aktivnosti definisanih programom doprinijeće se unapređivanju obrazovne politike, a samim tim i ispunjenju ovog cilja.

Donošenjem ovog programa pokazujemo komplementarnost sa standardima na nivou EU, budući da sa ovim opredeljenjem vodimo računa o stanju u ljudskim resursima od najranijeg doba.

Program za razvoj i podršku talentovanim učenicima (2020–2022) je u saglasnosti sa Konvencijom o pravima djeteta čiji cilj je stvaranje svijeta kakav zaslužuju djeca. Svijet u kojem će svako dijete imati priliku da raste, uči, razvija svoje sposobnosti i talente, odrasta u porodici, da bude sigurno i zaštićeno. Nadalje, Savjet Evrope 1996. godine je donio Uredbu sa preporukama o tretmanu talentovanih pojedinaca i potrebi da se podrže u toku školovanja. Odnosno, obrazovni sistem bi trebalo, u meri u kojoj je to moguće, da odgovara svakom pojedincu. Takođe, Program je u skladu sa Milenijumskim razvojnim ciljevima Ujedinjenih nacija odnosno cilj dva koji se odnosi na obezbjeđenje osnovnog obrazovanja za svu djecu.

Opšti cilj Programa za razvoj i podršku talentovanim učenicima (2020–2022) jeste stvaranje sistemskih uslova za kvalitetno osnovno i srednje obrazovanje i vaspitanje talentovanih učenika.

Ovaj cilj će se ostvariti realizacijom operativnih ciljeva:

1. unaprijediti podršku i praćenje rada s talentovanim učenicima i poboljšati sistem evidentiranja talentovanih učenika i njihovih mentora;
2. unaprijediti profesionalne kompetencije nastavnika za rad sa talentovanim učenicima;
3. obogaćivanje kurikuluma u cilju podsticanja talenata i poboljšanje informatičke infrastrukture;
4. unaprijediti sistem takmičenja organizovanjem njihovog većeg broja i primjenom viših oblika provjera znanja i vještina;
5. obezbijediti dodatnu literaturu za talentovane učenike;
6. unaprijediti mehanizme interne i eksterne evaluacije rada s talentovanim učenicima.

Program ima za cilj da se nastavi sa reformom koja je započeta Strategijom za razvoj i podršku darovitim učenicima 2015–2019. godine. Ministarstvo prosvjete je, u saradnji s nadležnim institucijama, Ministarstvom kulture i Ministarstvom sporta i mladih, kroz realizaciju aktivnosti definisanih Strategijom, unaprijedilo oblast talentovanih učenika, kroz stvarnje uslova za njihovo brže prepoznavanje i kvalitetniji rad, kao i unapređenje cjelokupnog obrazovnog ambijenta.

Jedan od izazova koji je prepoznat tokom realizacije prethodne strategije odnosi se na nepostojanje baze podataka za praćenje talentovanih učenika, a gdje su već napravljeni značajni pomaci u tehničkom dijelu. Neophodno je obezbijediti praćenje ovih učenika tokom godina školovanja kako bi se sa jedne strane pratio njihov razvoj, a sa druge strane bio bolji pristup ovim učenicima od strane nastavnika. Takođe je uočen nedostatak odgovarajuće insitucije koja bi imala za cilj da na savremen način obezbijedi unapređenje znanja i vještina učenika kroz praktičan rad. Ovakva institucija bi omogućila da učenici kroz dodatnu praksu, u oblastima za koje se smatra da su talenti,

dobiju dodatna ne samo teorijska već i empirijska znanja. Takođe, jedan od izazova koji je stalno prisutan u obrazovnom sistemu jesu kompetencije nastavnika, čemu je neophodno posvetiti značajnu pažnju.

Pored Ministarstva prosvjete za realizaciju aktivnosti definisanih ovim programom prepoznati su Ministarstvo sporta i mladih i Ministarstvo kulture. Ministarstvo sporta i mladih će svoj doprinos dati kroz unapređenje školskih sportskih takmičenja, dok će Ministarstvo kulture biti zaduženo u dijelu takmičenja u umjetničkom području.

Opis stanja

Radi sveobuhvatne podrške talentovanim učenicima Zavod za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica 2014. godine objavio je priručnik za nastavnike *Podrška darovitim i talentovanim učenicima*. Nakon toga je urađena *Strategije za razvoj i podršku darovitim učenicima 2015>2019*, koja se prepoznaje kao prvi zvanični dokument koji je na sistematski i sveobuhvatan način tretirao ovu problematiku.

Program za razvoj i podršku talentovanim učenicima (2020–2022), predstavlja kontinuitet u radu s talentovanim učenicima. Program ima za cilj da obuhvati sve neophodne aspekte koji će doprinijeti prvenstveno prepoznavanju talenata, a onda i aktivnom radu s njima.

Realizacijom Strategije postavljen je osnov za dalji razvoj ove oblasti.

U prethodnom periodu u okviru škola formirani su timovi za podršku i praćenje rada s talentovanim učenicima i imenovan koordinator. Škole su na osnovu ponuđene metodologije izvršile procjenu talentovanih učenika. U okviru svakog predmetnog programa date su smjernice za rad s nadarenim učenicima, koji se odnosi na proširivanje ili produbljivanje sadržaja u odnosu na sposobnosti, interesovanja učenika i ishode učenja.

U katalogu programa stručnog usavršavanja nastavnika za period 2019–2021. godine, koji je usvojio Nacionalni savjet za obrazovanje, uključena su 22 programa za obuku nastavnika za rad sa talentovanim učenicima u različitim oblastima. U prethodnom periodu organizovana su savjetovanja za uprave škola u vezi sa kreiranjem školske politike obrazovanja kada je u pitanju rad s talentovanim učenicima i urađene prezentacije i scenarija za sprovođenje savjetovanja.

Obučeno 226 nastavnika i stručnih saradnika (predstavnicima aktiva) osnovnih i srednjih škola za identifikaciju talentovanih učenika.

Unaprijeđen je sistem takmičenja iz stranih jezika (engleski, ruski, francuski, italijanski i njemački) učenika osnovnih i srednjih škola uvođenjem usmenog dijela u takmičarski dio, čime se znatno dobilo na kvalitetu. Uvedena je praktična provjera i na takmičenju iz programiranja. Takođe je ostvarena komunikacija sa državnim Univerzitetom i nekim relevantnim institucijama u okruženju poput Zavoda za vrednovanje kvaliteta, Beograd i Naučnog centra Petnica, radi dodatnih obuka za naše učenike, a u cilju približavanja zahtjevima međunarodnih takmičenja. Urađena analiza sistema takmičenja i unaprijeđena je ta oblast.

Ministarstvo sporta i mladih i Ministarstvo prosvjete Crne Gore potpisali su Sporazum o saradnji u oblasti školskog sporta. Tokom 2017. godine urađena je analiza i unaprijeđen je sistem takmičenja. Održano je pet muzičkih festivala mladih Crne Gore, a 2018. Godine je unaprijeđen sistem takmičenja novim propozicijama.

Međunarodne olimpijade, za koje Ispitni centar organizuje pripreme i šalje pobjednike državnog takmičenja su: Međunarodna matematička olimpijada (International Mathematical Olympiad – IMO) 18 takmičara², Balkanska matematička olimpijada (Balkan Mathematical Olympiad – BMO) 20 takmičara, Juniorska balkanska matematička olimpijada (Junior Mathematical Olympiad – JMO) 19 takmičara, Međunarodna informatička olimpijada (International Olympiad in Informatics – IOI) 12 takmičara, Balkanska informatička olimpijada (Balkan Olympiad in Informatics – BOI) 9 takmičara, Međunarodna olimpijada iz biologije (International Biology Olympiad – IBO) 13 takmičara, Međunarodna olimpijada iz hemije (International Chemistry Olympiad – IChO) 17 takmičara, Međunarodna olimpijada iz geografije (International Geography Olympiad – IGeO) 16 takmičara, Međunarodna olimpijada iz fizike (International Physics olympiads – IPhO) 14 takmičara, Mediteransko omladinsko matematičko takmičenje (MYMC), podržano je učešće sedam učenika muzičkih škola na međunarodnim takmičenjima: Clavier contemporain u Parizu; Kocian u Češkoj, Akordeon Art u Sarajevu, Pianale u Berlinu, Whitgift u Londonu. Podržano je učešće četiri učenika muzičkih škola na ljetnjim majstorskim radionicama: Berkli džez radionica u Umbriji, Ljetnja škola glazbe u Splitu i Peter de Grote u Holandiji. Podržan je Ljetnji kamp za kamernu muziku na Ivanovim koritima (u 2017. i 2018. godini).

Ministarstvo nauke je kroz Program promocije nauke u 2017. godine finansiralo sedam projekata podrške radu s talentovanim učenicima, u iznosu od 8.680,00 eura, dok je u 2018. godini finansirano trinaest projekata podrške radu s talentovanim učenicima u iznosu od 25.441,96 eura.

Izmjenama zakona iz oblasti obrazovanja 2017. godine predviđeno je formiranje Fonda za kvalitet i talente. Na javni poziv za dodjelu nagrada u 2018. godini prijavilo se oko 1.200 zainteresovanih, a nagrađeno je 466 učenika i nastavnika, koji su prepoznati kao najbolji u sistemu obrazovanja. Za ove nagrade utrošeno je 525.000 eura. Cilj je da se iz Fonda i nastavi sa nagrađivanjem najboljih i na taj način promovise znanje i talente.

Zakonom o osnovnom obrazovanju i vaspitanju definisano je da škola ima obavezu da talentovanim učenicima prilagodi metode i oblike rada, da ih uključi u dodatnu nastavu i druge oblike individualnog i grupnog rada. Ministarstvo prosvjete je kroz Pravilnik o bližim kriterijumima i uslovima za dodjelu stipendija talentovanim učenicima osnovnih i srednjih škola dodatno promovisalo značaj talenata.

Pored redovnih vaspitno-obrazovnih institucija u okviru obrazovnog sistema u Crnoj Gori postoji 14 osnovnih i pet srednjih muzičkih škola i srednja likovna škola, koje treba da doprinesu boljoj i kvalitetnijoj podršci talentovane djece iz ovih oblasti.

Neophodno je imati na umu već definisane izazove koji su prepoznati u toku ranijeg sprovođenja Strategije, koji se odnose na nepostojanje jedinstvene baze podataka talentovanih učenika, odnosno institucije koja bi bila usmjerena na empirijsko unapređenje znanja učenika, kao i kontinuirano unapređenje kvalifikacija nastavnika.

Iskustva nekih zemalja

Republika Srbija

Kao jedan od vidova podrške mladima s izuzetnim postignućima osnovan je Fond za mlade talente avgusta 2008. godine u okviru Ministarstva omladine i sporta. Osnovni ciljevi Fonda su pružanje podrške u finansiranju školovanja i usavršavanja mladih talenata kroz godišnje konkurse i saradnju s najznačajnijim institucijama, kompanijama i ustanovama s ciljem profesionalnog usavršavanja

² Broj takmičara odnosi se na period 2015–2019. godine, izuzev Međunarodna olimpijada iz geografije za školsku 2017/2018. godinu jer naši učenici nijesu učestvovali zbog nedostatka finansijskih sredstava.

stipendista. Fond pruža podršku mladim talenatima kroz stipendiranje i nagrađivanje najboljih studenata i učenika.

U cilju dodatnog rada sa talentima, između ostalih, osnovana je Istraživačka stanica Petnica, koja organizuje veliki broj različitih programa u obliku kurseva, seminara, naučnih kampova, radionica i sl., u trajanju od više dana za učenike srednjih škola. Na ovim programima kao predavači gostuju iskusni naučni radnici i istraživači iz velikog broja naučnih instituta i fakulteta sa kojima ISP saraduje. Pored ovoga rad s talentovanim učenicima za društvene nauke realizuje se u Obrazovno-kulturnom centru „Vuk Karadžić” u Tršiću, dok za biologiju i hemiju u obrazovno-istraživačkom centru „Dobre vode“ na Goču.

Republika Hrvatska

Škola je obavezna da u toku školske godine identifikuje talentovane učenike, radi s njima po posebnom programu, prati napredak i o tome priprema izvještaj na osnovu procjene školskog stručnog tima. Način identifikovanja, školovanja, praćenja i podsticanja talentovanih učenika propisuje ministar.

Rad s talentovanim učenicima sprovodi se kroz primjenu programa različite težine i složenosti, kreativnim i/ili istraživačkim radionicama, putem izbornih programa, grupnih ili individualnih, u posebnim vannastavnim aktivnostima, produbljenim programima ili omogućavanjem pristupa izvorima specifičnog znanja.

Učenik koji se ističe znanjem i sposobnostima ima pravo da završi školu u kraćem vremenu od propisanog, odnosno u toku jedne školske godine učenik može završiti dva razreda. Talentovanim učenicima škola može odobriti duže odsustvovanje s nastave i prilagoditi način ispitivanja i ocjenjivanja.

Program rada s talentovanim učenicima obuhvata: povećan rad nastavnika s talentovanim učenicima, nabavku opreme i literature, pristup posebnim izvorima znanja, državna i međunarodna takmičenja, stipendije, nagrade i drugo.

Slovenija

Obrazovni sistem Slovenije bio je uzor za mnoga naša reformska rješenja te su nam njihova sadašnja postignuća izuzetno zanimljiva. PISA testiranje 2015. godine pokazuje izuzetan napredak petnaestogodišnjaka iz Slovenije, jer su im prosječna postignuća iznad OECD prosjeka u svakoj testiranoj oblasti.

Velika pažnja pridaje se talentovanim učenicima. Uz pomoć prilagođenih instrumenata i postignuća učenika bira se najboljih 10% u svakoj oblasti. Identifikacija počinje krajem prvog ciklusa i za odabrane učenike radi se individualno-razvojni obrazovni program. Posebnim programima obuhvaćeno je oko 25% djece u generaciji. Rezultat rada vidljiv je naročito na PISA testiranju gdje oko 10% petnaestogodišnjaka dostižu najviše nivoe (5 i 6). Poređenja radi, u Crnoj Gori je taj procenat ispod 1%.

Popularnost prirodnih nauka kod učenika u slovenačkom obrazovnom sistemu stalno raste od 2006. godine na ovamo. Tome je doprinijelo više faktora: nastava se poboljšala, rade se eksperimenti, radi se na terenu, laboranti koji su uključeni u nastavu, naročito u srednjim školama, školski zadaci koji su slični zadacima na PISA testu, elektronski udžbenici, uključivanje naučnih autoriteta u promociju značaja prirodnih nauka, bolja mogućnost zapošljavanja i sl.

Hemija je treći predmet po popularnosti prema broju učenika koji je biraju za izborni na maturi. Analize Republičkog ispitnog centra pokazuju da dobri učenici biraju na maturskom ispitu prirodne

nauke³. Značajan je doprinos elektronskih interaktivnih udžbenika u popularisanju nastave prirodnih nauka, a izradio ih je Zavod za šolstvo Slovenije⁴, kao i slovenski obrazovni portal⁵.

Slovenački učenici imaju veliki broj takmičenja iz matematike i prirodnih nauka. Urađen je pravilnik o takmičenju. Sva takmičenja koja finansira država utiču na dodjelu stipendija učenicima.

Evropska mreža za podršku talentima

Evropska mreža za podršku talentima zvanično je osnovana 2015. godine u Briselu i sastoji se od dvije vrste učesnika evropskih centara i evropskih punktova. Do septembra 2016. godine mreža je već obuhvatila 19 centara u 17 evropskih zemalja (Austrija (2), Belgija, Češka, Danska, Grčka, Holandija, Irska, Litvanija, Mađarska, Njemačka (2), Italija, Švajcarska, Slovačka, Slovenija i Turska) i dvije u neevropskim zemljama (Indija, Peru), kao i preko 300 punktova u 38 zemalja. Evropska mreža za podršku talentima sistem je koji se konstantno transformiše i razvija. Evropski centri za talente organizuju aktivnosti za nadarene učenike u regionu ili cijeloj zemlji (što znači da može postojati više evropskih centara po državi), odgovorni su za izgradnju mreže i obezbjeđivanje profesionalnih informacija članovima mreže. Mogu biti organizovani kao neprofitne organizacije, javne ustanove ili u okviru nacionalnih ministarstava. Punktovi organizuju lokalne aktivnosti za nadarene učenike koji se fokusiraju na obuku nastavnika ili rad s mladim talentim, njihovim roditeljima, mentorima i sl. Ova raznolikost ključna je za dalji razvoj Mreže.

Operativni ciljevi i prateći indikatori učinka

Nastavak rada na prepoznavanju i kvalitetnijem radu s talentovanim učenicima predstavljaće osnovu za ovaj program. Kako identifikovanje talentovanih ne bi bilo zasnovano samo na rezultatima s takmičenja ili impresijama, neophodno je stalno primjenjivati nove metode za njihovo prepoznavanje.

U određenom području nužna je prirodna predispozicija za postizanje izuzetnih rezultata, ali ona nije i dovoljan uslov. Poznato je da na kreativno ponašanje pojedinca utiče genetika, ali sve se više razmišlja i o uticaju okruženja, atmosfere u kući i školi, zajednici u kojoj živimo...

Edukacija za rad s talentovanim učenicima treba da započne još na nastavničkim fakultetima, a dalje usavršavanje trebalo bi da teče preko uspostavljenog sistema kontinuiranog profesionalnog razvoja. U narednom periodu trebalo bi dodatno unaprijediti sadržaje namijenjene nastavnicima, pedagogima, psiholozima, mentorima, koji se bave talentovanim učenicima, uz kontinuiranu obuku.

Kao veliki iskorak u radu sa talentovanim učenicima planirano je otvaranje istraživačkog centra u Danilovgradu. Cilj ovog centra je da u budućem periodu doprinese napretku mladih talentovanih učenika, unaprijedi metode rada nastavnika i doprinese da dosegnu svoje potencijale. Očekuje se da će u budućem periodu ovo biti centar gdje će učenici biti u prilici da kroz savremene metode nastave i u savremenim laboratorijama proširuju svoja znanja.

„Osobe koje prije ili kasnije načine kreativne prodore, skloni su od najranijih dana da budu istraživači, inovatori i mislioci. Često se ovaj avanturizam tumači kao neposlušnost, mada oni srećniji mislioci od nastavnika ili vršnjaka dobijaju neki vid ohrabrenja za svoje eksperimentisanje“⁶.

³ Šolsko polje, Letnik XXI, številka 3-4, 2010, Darko Zupanc

⁴ <https://eucbeniki.sio.si/> i <http://www.zrss.si/pdf/slovenski-i-ucbeniki.pdf>

⁵ <https://sio.si/i>

⁶ Gardner, prema Vulfok, A., Hjuž, M., Volkap, V., 2014: 215

Dakle, potencijalnu kreativnost moguće je otkriti kako tokom najranijeg uzrasta, tako i kasnije u toku školovanja, pa je neophodno da vaspitači, nastavnici u osnovnim i srednjim školama, pa i na fakultetu, budu obučeni da prepoznaju talenat.

Programom su definisani specifični ciljevi, kao i aktivnosti čijom realizacijom će doći do njihovog ispunjenja. Kako bi se obezbijedilo kontinuirano ispunjenje postavljenih obaveza, planirano je formiranje Nacionalnog koordinacionog tijela (u dajem tekstu NKT) koja će imati obavezu da kvartalno prati realizaciju. Članovi NKT biće predstavnici institucija koje su prepoznate ovim dokumentom, s ciljem da koordiniraju ispunjenje datih aktivnosti na nivou institucija, a koordinator će biti iz Ministarstva prosvjete kao krovne institucije zadužene za njegovu realizaciju. Pored kvartalnog praćenja obaveza NKT će biti da sačini i godišnji izvještaj o realizaciji i dostavi Vladi Crne Gore na razmatranje.

Programom su predviđena i sredstva za realizaciju u iznosu 5.125.000 eura koja će biti obezbijedena kroz budžete institucija.

Ukoliko se obezbijede dodatna finansijska sredstva Ministarstvo prosvjete će uraditi eksternu evaluaciju dokumenta sa ciljem objektivne procjene učinka ovog Programa čiji nalazi će biti uvršteni u finalni izvještaj.